

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Кісліцина Ірина Олександрівна УЧАСТЬ ПРОКУРОРА В УКЛАДЕННІ УГОД ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ: ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ТА ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.	351
Ковальчук Інна Сергіївна ПІДТРИМАННЯ ПУБЛІЧНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ ПРОКУРОРОМ : ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ ПІДХІД.	355
Кравченко Марина Олександрівна ЛЕГІТИМНІСТЬ ЯК ОДНА З ОЗНАК СУДОВОЇ ВЛАДИ.	357
Кубасенко Андрій Володимирович КРИТЕРІЙ ТА ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ: ДОСВІД АЗІЙСЬКИХ КРАЇН	359
Храпенко Олена Олегівна ОНЛАЙН-КОНСУЛЬТАЦІЇ ТА ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ: НОВА ЕРА НАДАННЯ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ	362
Нестерчук Лілія Петрівна НАЦІОНАЛЬНЕ АНТИКОРУПЦІЙНЕ БЮРО УКРАЇНИ У СИСТЕМІ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ІНСТИТУТІВ: ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ	366
Гривенко Владлен Вікторович ЩОДО ВПЛИВУ ВОЄННОГО СТАНУ НА ІНСТИТУТ АДВОКАТУРИ	370
Зубрицький Олександр Олександрович ЗМІНИ В ДИСЦИПЛІНАРНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ДОСВІД ВКДКА	372
Мозгалюв Віктор Юрійович ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПРИ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕДАЧАХ ТОВАРІВ ВІЙСЬКОВОГО ТА ЦИВІЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.	375
Чорний Максим Михайлович ЩОДО ЗОВНІШНЬОГО ВИГЛЯДУ ПРОКУРОРА	379
Шербатий Роман Романович ПРОФЕСІЙНА МОТИВАЦІЯ КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ СУДДІ У КОНТЕКСТІ ДОБОРУ ДО МІСЦЕВОГО СУДУ	381
СЕКЦІЯ 8. ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ Й ПРАКТИКИ	
Чанишева Галія Інсафівна ПРАВО НА СТРАЙК ЗА ПРОЄКТОМ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО КОЛЕКТИВНІ ТРУДОВІ СПОРИ»	386
Бориченко Катерина Валеріївна ЩОДО ПРАКТИКИ ІНДЕКСАЦІЇ ПЕНСІЙ В УКРАЇНІ	390
Бурак Володимир Ярославич ПРО ПОШУК НОВОЇ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.	393
Венедіктов Сергій Валентинович ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.	396
Вишинецька Світлана Василівна ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ ДИРЕКТИВИ 2019/1152 ПРО ПРОЗОРИ ТА ПЕРЕДБАЧУВАНІ УМОВИ ПРАЦІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.	399
Lagutina Iryna Victorivna ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND SAFETY AND HEALTH AT WORK.	401

Список використаних джерел:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 15.08.2012 № 5076-VI. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17?find=1&text=%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%82#w1_

Ключові слова: адвокат, онлайн – консультація, цифрова платформа, правнича допомога.
Keywords: lawyer, online consultation, digital platform, legal assistance.

Нестерчук Лілія Петрівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та
адвокатури*

НАЦІОНАЛЬНЕ АНТИКОРУПЦІЙНЕ БЮРО УКРАЇНИ У СИСТЕМІ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ІНСТИТУТІВ: ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

За опитуваннями населення України та за оцінками міжнародних організацій корупція визнана найгострішою внутрішньою проблемою нашої країни, а війна її загострила ще більше. На думку експертів, «введення воєнного стану призвело до пом'якшення деяких процедур та систем, таких як вимога проводити перевірку біографічних даних при призначенні державних службовців та під час укладання контрактів на державні закупівлі, що посилює корупційні ризики» [1]. Таким чином, важливість боротьби з корупцією є запорукою демократичних процесів, швидкого повоєнного відновлення та сталого розвитку України.

З метою надання надійних кількісних діагностичних інструментів для оцінки рівня корупції розроблено механізми для її вимірювання. Найбільш авторитетним є Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI), що розраховується з 1995 року міжнародною організацією Transparency International, на основі досліджень авторитетних міжнародних установ, аналітичних центрів, бізнес-середовища тощо, у якому оцінка коливається від 100 (дуже низький рівень корупції) до 0 (дуже високий рівень корупції). Аналіз сприйняття корупції за цим рейтингом в Україні оцінюється з 1998 року, найгірший показник був у 2013 році – 26, найкращий – у 2023 році – 36, у 2024 році – 35 із 105 місцем серед 180 країн. Як зазначено у звіті Transparency International за 2024 рік, одним із факторів, що вплинув на зниження показників минулого року, є гучні антикорупційні скандали за участю детективів НАБУ [2].

Існує багато причин поширення в Україні цього негативного та руйнівного явища, однією з яких відсутність системи антикорупційних органів для переслідування та покарання корупціонерів. Ситуація змінилася лише після Євромай-

дану, коли загальнонаціональні протести наприкінці 2013 року, спочатку спрямовані проти намірів виходу України з Угоди про асоціацію з ЄС, дедалі більше перетворювалися на протести проти корумпованого режиму в країні. З 2014 року починається антикорупційна реформа, яка передбачає створення антикорупційного законодавства, державних антикорупційних інституцій та громадських об'єднань.

Антикорупційний орган визначають як незалежну державну установу, основною функцією якої є координація усіх заходів, спрямованих на реалізацію антикорупційної стратегії країни, а також висунення ініціатив з її удосконалення та перегляду [3]. Стандарти та принципи діяльності спеціалізованих антикорупційних правоохоронних органів встановлені низкою міжнародно-правових актів, наприклад, Конвенцією ООН проти корупції (ст. 6) та Конвенцією Ради Європи про кримінальну відповідальність за корупцію (ст. 20), Джакартською заявою про принципи діяльності антикорупційних органів, зокрема, їх незалежність, спеціалізація, експертиза, достатні ресурси та кадрове забезпечення. Існують різні ступені незалежності спеціалізованих антикорупційних правоохоронних агенцій: вони можуть мати дуже високий або низький рівень, що залежить від покладених на них функцій. Бути незалежним означає мати можливість приймати рішення, діяти неупереджено та вільно від зовнішнього впливу, особливо щодо слідчої діяльності, а також захист від будь-якого політичного втручання та неправомірного тиску, що, своєю чергою, неможливо досягти, якщо політична воля до боротьби з корупцією слабка чи взагалі відсутня. До основних функцій спеціалізованих антикорупційних правоохоронних органів відносять розслідування випадків корупції, судове переслідування випадків корупції, антикорупційну освіту, підвищення громадської обізнаності та координацію діяльності різних органів щодо реалізації стратегій боротьби з цим негативним явищем [4].

Після їхнього початкового впровадження в Азії в 50-х роках XX століття, спеціалізовані антикорупційні правоохоронні агенції (ACAs) нині функціонують у багатьох країнах і є ключовими елементами національних антикорупційних систем. Виокремлюють наступні їх моделі: багатоцільові установи з повноваженнями щодо забезпечення дотримання антикорупційних законів (Гонконг, Сінгапур); агентства правоохоронного типу (найбільш поширені в Західній Європі); профілактичні, політичні та координаційні інститути, які не мають слідчих або правоохоронних повноважень [5]. Аналіз зарубіжного досвіду функціонування спеціалізованих антикорупційних правоохоронних органів дає змогу виокремити найгостріші проблеми, з якими вони стикаються при реалізації своїх повноважень, наприклад, бюджетні та кадрові проблемами. Існує практика, коли провладні політики скорочують їх фінансування або впливають на незалежність та неупередженість їхньої роботи за допомогою своїх повноважень призначати їхнє керівництво. Поширення за останні 30 років спеціалізованих антикорупційних правоохоронних органів призвело до створення їхніх власних міжнародних та регіональних мереж, яких наразі налічується понад чотиринадцять [6, с. 6].

В Україні система державних антикорупційних органів складається з Національного антикорупційного бюро України, Національного агентства з питань запобігання корупції, Вищого антикорупційного суду України, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, *Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами*, Бюро економічної безпеки України.

Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), створене у 2015 році, відповідно до Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» є «центральною органом виконавчої влади із спеціальним статусом, на який покладается попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових» [7]. Діяльність Національного бюро спрямовується і координується безпосередньо Кабінетом Міністрів України, а контроль за його діяльністю здійснюється парламентським комітетом, до предмету відання якого віднесено боротьбу з корупцією та організованою злочинністю. Директор НАБУ призначається Президентом України після відкритого конкурсу та може бути звільнений голосуванням 150 членів парламенту або Президентом України, але лише в межах юридичного процесу, який доводить, що директор не впорався зі своїми обов'язками. Усіх співробітників НАБУ відбирають на відкритому конкурсі.

Хоча НАБУ в основному є агентством правоохоронного типу, а профілактичні функції делеговані іншим антикорупційним органам, воно також бере участь у заходах профілактичного характеру. Зокрема, було створено навчальну платформу та онлайн-гру для освіти з питань корупції та роботи НАБУ, а також проводяться освітні та інформаційно-просвітницькі заходи серед молоді та широкого загалу за допомогою кампаній у соціальних мережах тощо.

Звинувачення щодо розслідувань, що підпадають під юрисдикцію НАБУ, висуває Спеціальна антикорупційна прокуратура (САП), яка до 2024 року була відокремленим спеціалізованим органом Генеральної прокуратури України. Відповідно до Закону України від 8 грудні 2023 року, вона наділена статусом самостійної юридичної особи публічного права (ст. 8/1 Закону України «Про прокуратуру»). Проте обидва агентства є незалежними, САП не має директивних повноважень щодо НАБУ.

Довгий час основною слабкою ланкою національного антикорупційного механізму була судова система, яка, незважаючи на численні спроби, залишалася значною мірою неререформованою і, отже, вразливою для корупції. Тільки зі створенням у 2019 році незалежного Вищого антикорупційного суду України (ВАСУ), стало можливим, що справи, які розслідувало НАБУ та які переслідувала САП, потрапили до незалежного та компетентного суду.

Компаративний аналіз функціонування спеціалізованих антикорупційних правоохоронних органів показує, що механізми, які упорядковують їх діяльність, у різних країнах різняться, зокрема щодо рівня їхньої спеціалізації та централізації. Це зумовлено національною специфікою державного управління та конкретними об-

ставинами, що призвели до їхньої появи. Деякі країни створили окремі та централизовані інститути, які займаються виключно корупцією, тоді як інші обрали шлях зміцнення антикорупційного потенціалу низки існуючих інститутів або поєднання обох підходів. Також є практика створення кількох спеціалізованих органів із взаємодоповнюючими та іноді однотипними функціями та повноваженнями.

Упродовж останнього десятиліття Україна зробила важливі кроки на шляху побудови ефективних заходів та інструментів боротьби з корупцією, створила комплексний інституційний механізм протидії цьому негативному руйнівному суспільному явищу, що поступово приносить результати, принаймні у показниках Індексу сприйняття корупції. Визначальне місце у національному антикорупційному механізмі посідає Національне антикорупційне бюро України, що відіграє центральну роль як слідчий орган: воно розслідує корупційні справи за участю високопосадовців, великі корупційні справи тощо, але корупційні скандали за участю детективів НАБУ підривають сподівання суспільства у побудові ефективного антикорупційного механізму, а також значною мірою впливає на позитивний імідж нашої держави на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Chernovol O. Two Years into the War in Ukraine: the Status of Anti-Corruption and the Challenges Ahead / Besa Global's Corruption, Justice and Legitimacy Program (CJL). 2024. Feb 24. URL: <https://surl.li/xivffi>
2. Corruption Perceptions Index 2024 / Transparency International. 2025. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2024>
3. Dixit A. Anti-corruption Institutions: Some History and Theory. *Institutions, Governance and the Control of Corruption*. Palgrave Macmillan, Cham. 2018 (January). P. 15-49. DOI 10.1007/978-3-319-65684-7_2
4. Міжнародний досвід створення та функціонування спеціалізованих антикорупційних правоохоронних органів : інформаційна довідка / Європейський інформаційно-дослідницький центр ; підготовлена В. Головань. URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29299.pdf>
5. Schöberlein J. Anti-corruption agencies in Europe Typology and case studies / Transparency International. 2020. URL: https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/helpdesk/Overview-of-Anti-Corruption-Agencies-in-Europe_2020_PR.pdf
6. Networks of anticorruption authorities Living up to their aspirations? / by Sofie Arjon Schütte. 2020. 21 p. URL: <https://www.u4.no/publications/networks-of-anti-corruption-authorities.pdf>
7. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII у ред. від 25.03.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>

Ключові слова: корупція, запобігання та протидія корупції, антикорупційні органи, антикорупційні стратегія, Національне антикорупційне бюро України.

Keywords: corruption, anti-corruption institutions, anti-corruption strategy, prevention and counteraction to corruption, National Anti-Corruption Bureau of Ukraine.